
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

תלמוד בבלי: מסכת בבא בתרא - 7130

תאריך עדכון אחרון 28-08-2019

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: תלמוד והלכה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): שלמה נאה

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: naeh@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ב 15:30- לפי תיאום באימייל

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

נלמד כסדרן סוגיות מן הפרק הראשון של מסכת בבא בתרא, בתשומת לב לשאלות של נוסח ועריכה כדי להדגים בעזרתן את המתודה הפילולוגית ואת העיון הספרותי-ביקורתי בחקר התלמוד הבבלי. נקדיש זמן ללימוד יסודות הלשון הארמית הבבלית.

מטרות הקורס:

התוודעות לתלמוד הבבלי ולמחקרו: לאופן החשיבה התלמודי, למבנה הסוגיה ולמערכת המושגית התלמודית וכן לשיטות העבודה הנהוגות בחקר התלמוד, הכרה ראשונית של הלשון הארמית הבבלית.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

התלמיד יהיה מסוגל לקרוא חומרים תלמודיים מסוגים שונים; להבין ולנתח מבנה של סוגיה תלמודית; להשתמש בכתבי יד כדי לבחון את נוסח התלמוד; לזהות מגמות מושגיות בחומר התלמודי לרבדיו; להבין תהליכי עריכה המשתקפים בסוגיה; לבקר שיטות פרשנות קדומות וחדשות; ליישם את הלקחים הנלמדים על סוגיות תלמודיות אחרות; לתרגם ולנתח טקסטים ארמיים.

דרישות נוכחות (%) :
100

שיטת ההוראה בקורס: תרגיל

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

מסגרת השיעורים שלהלן היא תכנית משוערת בלבד:

1. הכרה עם חומרי הלימוד וספרות העזר
2. בבא קמא קב, א + עבודה זרה ו, ב-ז, א: רבדים בסוגיה
3. סוגיות מקבילות
4. "אין סדר למשנה"
5. "כולה נזיקין חדא מסכתא היא"
6. מסכת נזיקין במשנה
7. בבא בתרא ב, א-ג, א: שימוש בכתבי יד
8. בבא בתרא ב, א-ג, א: ניתוח המבנה
9. בבא בתרא ב, א-ג, א: פרשנות ומחקר
10. בבא בתרא ב, א-ג, א: רבדים בסוגיה - ההתפתחות המושגית
11. בבא בתרא ב, א-ג, א: היווצרות הסוגיה ובעיית הסתם
12. בבא בתרא ב, א-ג, א: לישנא אחרינא מסורות מקבילות
13. בבא בתרא ג, א: התפתחות הטקסט בדפוסי התלמוד
14. בבא בתרא ג, א: מסורות סתמיות
15. בבא בתרא ב, א-ג, א: הלכה ואידאולוגיה

16. בבא בתרא ב, א-ג, א: בית כנסת ובית המקדש
17. בבא בתרא ב, א-ג, א: סיפור הורדוס
18. בבא בתרא ד, א: פרשנות אמוראית, בבלי וירושלמי
19. בבא בתרא ד, ב-ה, א: פרשנות אמוראית, מסורות מקבילות
20. בבא בתרא ד, ב-ה, א: מסורות פרשניות בימי הביניים
21. בבא בתרא ד, ב-ה, א: סוגיה ומעשה, סוגיה ופתגם
22. בבא בתרא ה, א-ו, א: בעיות בנוסח המשנה
23. בבא בתרא ה, א-ו, א: רבדי הסוגיה
24. בבא בתרא ה, א-ו, א: הסתם היצרני
25. בבא בתרא ה, א-ו, א: משנת בבל ומשנת ארץ ישראל

חומר חובה לקריאה:

- הכנה מדוקדקת של הטקסט הנלמד בכל פגישה: תנאי הכרחי להשתתפות בשיעור!
- רוב המאמרים הבאים יינתנו כקריאת חובה משיעור לשיעור [ייתכן שיתוספו גם אחרים]:
- H. Klein, "Some General Results of the Separation of Gemara from Sebara in the Bab. Talmud", JSS 3 (1958), pp. 363-371
- א"ש רוזנטל, "עיונים בתולדות הנוסח של התלמוד הבבלי", ספר היובל לרב מרדכי ברויאר, תשנ"ב, עמ' 591-571
- א"ש רוזנטל, "עיונים בתולדות הנוסח של התלמוד הבבלי", ספר היובל לרב מרדכי ברויאר, בעריכת מ' ארנד ואחרים, ירושלים תשנ"ב, עמ' 591-571
- א"ש רוזנטל, "תולדות הנוסח ובעיות עריכה בחקר התלמוד הבבלי", תרביץ, נז (תשמ"ח) 36-1
- ד' רוזנטל, "לא אתפרש לן מאי בעי הכאי", בר אילן, יח-ט (תשמ"א), עמ' 169-150
- ד' רוזנטל, "עריכות קדומות המשוקעות בתלמוד הבבלי", מחקרי תלמוד א, עמ' 204-155
- ד' רוזנטל, משנה עבודה זרה: מהדורה ביקורתית ומבוא, עבודת דוקטור, האוניברסיטה העברית, תשמ"א. 1. כתב היד הקדום לתורה שבעל-פה, עמ' 96-106; 2. משנת בבל ומשנת א", עמ' 187-153
- ח' אלבק, מבוא לתלמודים, ירושלים תשכ"ט, פרקים נבחרים
- י' זוסמן, כתבי יד ומסורות נוסח של המשנה, דברי הקונגרס העולמי השביעי למדעי היהדות, עמ' 215-250.
- י' זוסמן, תורה שבעל פה פשוטה כמשמעה, מחקרי תלמוד, ג, ירושלים תשס"ה, עמ' 384-209
- י"מ תא שמע, הספרות הפרשנית לתלמוד, א, ירושלים תש"ס, עמ' 40-32; 56-40
- י"מ תא שמע, הספרות הפרשנית לתלמוד, א, עמ' 40-32
- י"נ אפשטיין, מבוא לנוסח המשנה, ירושלים תש"ח, חילופי נוסחאות וחילופי לשונות, עמ' 7-1
- י"נ אפשטיין, מבוא לנוסח המשנה, ירושלים תש"ח, פרקים נבחרים
- י"נ אפשטיין, מבואות לספרות האמוראים, ירושלים תשכ"ג, עמ' 239-188
- י"נ אפשטיין, מחקרים בספרות התלמוד ובלשונות שמיות, א-ג, ירושלים תשמ"ד-תשמ"ח, פרקים נבחרים
- מ' כהנא, "גילוי דעת ואונס בגיטין", תרביץ, סב (תשנ"ג), עמ' 225-263
- מ' סבתו, "המקיף את חברו משלוש רוחותיו", תרביץ, ע (תשס"א), עמ' 212-189
- ע' פוקס, "עריכתה ומגמתה של סוגיית הפתיחה למסכת בבא בתרא", סידרא, כג (תשס"ח), עמ' 105-83
- ש' ליברמן, פרסומה של המשנה, בתוך: הנ"ל, יוונית ויוונית בארץ ישראל, ירושלים תשכ"ג, עמ' 224-213
- ש' נאה, "'בחזקת שלא נתן': לנוסחה ולפירושה של משנת בבא בתרא א, ד", עטרה לחיים: מחקרים

בספרות התלמודית והרבנית לכבוד פרופסור חיים זלמן דימיטרובסקי, בעריכת ד' בויארין ואחרים, ירושלים תש"ס, עמ' 145-162.

ש' נאה, מבנהו וחלוקתו של מדרש תורת כוהנים א: מגילות, תרביץ סו (תשנ"ז), עמ' 483-515.
ש"י פרידמן, "לאילן היוחסין של כתבי היד לבבא מציעא", מחקרים בספרות התלמודית: יום עיון לכבוד שאול ליברמן, האקדמיה הלאומית למדעים, תשמ"ג, עמ' 93-106
ש"י פרידמן, "על דרך חקר הסוגיה", מחקרים ומקורות, בעריכת ח"ז דימיטרובסקי, ניו יורק תשל"ח, עמ' 283-321

ח. אלבק, סוגיות ומאמרים שנתהוו על ידי העתקות ממקום למקום, תרביץ ג' תרצ"ב, 1 - 14
נ. בריל, תולדות ייסודו של התלמוד הבבלי כיצירה ספרותית, נטועים, יא-יב (תשסד), 177 -
238 ; טו (תשסח), 131 - 156

ז. פראנקל, למבוא התלמוד, נטועים ח', (תשס"ב), 105 - 124
ש. י. פרידמן, "אל תתמה על הוספה שנזכר בה שם אמורא" שוב למימרות האמוראים וסתם התלמוד בסוגיות הבבלי, סוגיות בחקר התלמוד הבבלי, ניו יורק וירושלים, תש"ע, עמ' 57 -
135

חומר לקריאה נוספת:

י' זוסמן, ושוב לירושלמי נזיקין, מחקרי תלמוד א, עמ' 55-133

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 50 %
הרצאה 0 %
השתתפות 20 %
גשת עבודה 0 %
גשת תרגילים 15 %
גשת דו"חות 15 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

1. הכנה מלאה של הטקסטים היא תנאי להשתתפות בשיעור.
2. התלמידים יידרשו למסור דו"חות קריאה ותרגילים קצרים מדי שבוע.
3. במשך השנה יכתבו התלמידים שתי עבודות מסכמות על סוגיות תלמודיות.
4. הבחינה בסיום הקורס כוללת גם בחינת בקיאות על חלק ניכר של המסכת.
5. אין להשתמש במחשבים מכל סוג במשך השיעור. על התלמידים להגיע עם כל חומרי הלימוד בצורה מודפסת רגילה.